

Vue de Port, Pierre Dubreuil, Museum für Kunst und Gewerbe Hamburg, CC0

Az Europeana Közkincs Chartája

Funded by
the European Union

Az Europeana, Európa digitális könyvtára, múzeuma és archívuma a nyilvánosságé, és a közérdeket kell képviselnie.

A Közkincs mindaz az ismeretanyag, amelyből a társadalom tudást merít és új kulturális alkotásokat hoz létre.

Az egészségesen működő és virágzó Közkincs alapvető fontosságú a társadalom szociális és gazdasági jóléte szempontjából.

A nyilvánosság számára hozzáférhető tartalmak digitalizálása nem hoz létre új jogosultságot azokra nézve: az analóg formában Közkinccsé vált művek a digitalizálásukat követően is a Közkincs részei maradnak.

Az egészséges Közkincs alapelvei

A múzeumok, könyvtárak és a különféle archívumok kulturális és tudományos örökségünk hordozói. Ezek a kulturális örökségvédelmi szervezetek a társadalom közös tudásának őrei. Alapvető szerepet játszanak a Közkincs fenntartásában a polgárok nevében, miközben számos alapvető tiszteletben kell tartaniuk. Ezek az elvek elengedhetetlenek a Közkincs érdemi megértésének fenntartásához, és annak biztosításához, hogy az a hálózatokon alapuló információs társadalom technológiai környezetében is működőképes maradjon. Ezen elvek célja nem az, hogy megakadályozzák a szervezeteket a gyűjteményeikben található Közkinccsé vált művek kereskedelmi célú felhasználásában. Ehelyett olyan minimumkövetelményeket határoznak meg, amelyek biztosítják a Közkincs működését a digitális környezetben is.

- 1. A szerzői jogi védelem ideiglenes.** A szerzői jog az alkotók számára határozott időre szóló monopóliumot biztosít a műveik feletti rendelkezés tekintetében. Ezen időtartam lejártával a szerzői művek automatikusan Közkinccsé válnak. Az idők során felgyülemlett tudástömeg a Közkincs része; a szerzői jog egy helyénvaló és időben korlátozott kivételt jelent ezen állapot alól.
- 2. Ami a Közkincs része, annak a Közkincs részének is kell maradnia.** A Közkincs feletti kizárólagos rendelkezési jog nem állítható vissza a művek műszaki többszörözésére vonatkozó kizárólagos jogok követelésével, vagy a művek e másolataihoz való hozzáférést korlátozó technikai és/vagy szerződéses intézkedések alkalmazásával. Az analóg formában Közkinccsnek minősülő művek digitalizált formájukban is a Közkincs részei maradnak.
- 3. A Közkincs részét képező mű digitális másolatának jogszerű használója szabadon (újra)felhasználhatja, másolhatja és módosíthatja a művet.** A mű Közkincs státusza biztosítja a mű további felhasználásának, átdolgozásának és többszörözésének jogát, amely technikai és/vagy szerződéses intézkedések

alkalmazásával nem korlátozható. Ha egy mű Közkinccsé vált, nincs többé jogalap a mű felhasználására vonatkozó korlátozások előírására.

A Közkincs funkciójának megőrzésére vonatkozó iránymutatások

Számos jelentős fejlemény veszélyezteti a Közkincs funkciójának betöltését. Az elmúlt évtizedekben tanúi lehettünk annak, miként bővült a szerzői jog hatálya mind az időbeli hatály, mind a védett tárgyak köre tekintetében. Ez káros hatással volt a Közkincsre, valamint arra, hogy a polgárok és a kulturális örökségvédelmi szervezetek kapcsolatba kerülhessenek közös kultúránk és tudásunk fontos elemeivel. Az alábbi Iránymutatások közzététele ezt a tendenciát kívánja ellensúlyozni.

- 1. A szerzői jogi védelem terjedelmére vonatkozó bármilyen változtatás esetén figyelembe kell venni annak Közkincsre gyakorolt hatását is.** A szerzői jogi védelem terjedelmének megváltoztatása nem lehet visszaható hatályú. A 20. században a szerzői jog hatályát a jogosultak érdekeivel összhangban, ugyanakkor a Közkincs rovására terjesztették ki. Ennek eredményeként közös kultúránk és tudásunk jelentős hányada szerzői jogi és műszaki korlátozások mögé van elzárva, és nekünk gondoskodnunk kell arról, hogy ez a helyzet a jövőben ne romoljon tovább.
- 2. A Közkincs részét képező tartalmak feletti kizárólagos jogok helyreállításához nem lehet más szellemi tulajdonjogot felhasználni.** A Közkincs a szerzői jogi rendszer belső egyensúlyának szerves részét képezi. Ezt a belső egyensúlyt nem boríthatják fel olyan törekvések, amelyek a kizárólagos rendelkezési jogot szerzői jogon kívüli szabályozások révén próbálják helyreállítani vagy megszerezni. A nyilvánosan hozzáférhető művek gyakorlati értékét nem csökkenthetik jogszabályon alapuló műszaki védelmi intézkedések. Az iparjogvédelmi jogok, mint például a védjegyek nem használhatók a nyilvánosan hozzáférhető művek újrafelhasználásának és többszörözésének korlátozására.

Háttér

A Közkincs a jelenkori társadalom alapját képező közös erőforrás. A tudás és az információ folyamatos digitalizálása során gyakran alkalmaznak olyan szerződéseket, amelyek gátolják a digitalizált Közkincshez való szabad hozzáférést. Ez ellentétes az Europeana alapvető célkitűzésével. Elsődleges célunk, hogy Európa Közkinccsé vált kulturális és tudományos örökségét digitális formában szabadon hozzáférhetővé tegyük a polgárok számára, hogy ezzel elősegítsük az ismeretek fejlesztését, valamint ösztönözzük a kreatív vállalkozásokat és az innovációt. Ez az álláspontja az Europeanát finanszírozó Európai Bizottságnak, valamint a szolgáltatást működtető Europeana Alapítványnak is.

Az Europeana Alapítvány múzeumokat, levéltárakat, audiovizuális gyűjteményeket és könyvtárakat képviselő nemzetközi szövetségekből áll: ezek az Europeana számára tartalmat szolgáltató kulturális örökségvédelmi szervezetek. Az Alapítvány érdeke, hogy világosan meghatározza a Közkincs felhasználását és jelentését. Az Europeana a nyilvánosságé, és a közérdeket kell képviselnie.

Ez a Charta egy szakpolitikai nyilatkozat, nem pedig szerződés. Nem teszi kötelezővé az Europeana tartalomszolgáltatói számára egyik álláspont elfogadását sem. Az Europeana Alapítvány azért adja ki ezt a Chartát, hogy befolyásolja az európai kulturális örökségvédelmi szervezetek, politikai döntéshozók és finanszírozók közötti vitát arról, hogy a Közkincs digitális tartalmait milyen feltételek mellett tegyék hozzáférhetővé.

Az Europeana a hozzáférésre és további felhasználásra vonatkozó feltételei meghatározásakor az adott tartalomszolgáltatók alapelveit követi. Az egyes tartalomszolgáltatók felelősek jogilag azért, hogy eldöntsék, milyen feltételekkel teszik hozzáférhetővé a tartalmakat, valamint hogy meghatározzák és rendezzék a tartalmakon esetlegesen fennálló jogosultságokat. Ebből következően az Europeana számára nyilvánosan hozzáférhető tartalmat szolgáltató intézmények gyakorlata igen szerteágazó.

A Közkincs Charta a felhasználóink érdekében segíteni fog a nagyobb összhang megteremtésében. A felhasználók nehezményezték a sokféle eltérő gyakorlatot, és különösen azt, hogy egyes tartalomszolgáltatók díjat számítanak fel olyan digitalizált tételek letöltéséért, sőt az azokhoz való hozzáférésért is, amelyek analóg formájukban Közkincsnek minősülnek. Mindezt olyan akadályként értékelik, amely a Közkincssé vált örökségükhöz jogszerűen hozzáférni kívánó polgárokat gátolja a tartalmak elérésében.

Mi a Közkincs?

A Közkincs mindazt a tudást és információt magába foglalja – ideértve könyveket, képeket és audiovizuális műveket is –, amelyre vonatkozóan nem áll fenn szerzői jogi védelem, és amely korlátozás nélkül felhasználható, néhány európai országban a szerző kegyeleti jogának tiszteletben tartása mellett. A Közkincs történelmileg kialakult egyensúlyt teremt az alkotók szerzői jog által védett jogai tekintetében, és nélkülözhetetlen társadalmaink kulturális emlékezete és tudásbázisa szempontjából. A Közkincs tartalma két kategóriába sorolható:

1. **Olyan művek, amelyekre vonatkozóan a szerzői jogi védelem lejárt.** Európa legnagyobb részében a szerzői jog a műveken az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követően 70 évig áll fenn. Ha a szerzői jog jogosultja társaság, a védelem a nyilvánosságra hozataltól számított 70 évig áll fenn. Amikor ez az ideiglenes védelem lejár, (kevés kivételtől eltekintve) a jogi korlátozások megszűnnek. Ez azt jelenti, hogy szinte minden, amit a 20. századot megelőzően bárhol a világon kiadtak, megfestettek, lefényképeztek vagy nyilvánosságra hoztak, kikerült a szerzői jog hatálya alól, és a Közkincs részévé vált.

- 2. A szerzői jogi védelemben nem részesülő alapvető információs javak.** A nem eredeti jellegű művek nem részesülnek szerzői jogi védelemben. Az ötleteket és a tényeket nem védi a szerzői jog, de a kifejeződésüket igen. A jogszabályok és a bírósági és hatósági döntések ki vannak zárva a szerzői jogi védelemből. Ezeket az alapvető javakat olyan fontosnak tartjuk társadalmunk működése szempontjából, hogy még rövid időre sem kívánjuk semmiféle jogi korlátozásnak alávetni őket.

Fontos megjegyezni, hogy a fent ismertetett Közkincs mellett számos más korlátozás és kivétel is létezik, amelyek csökkentik a jogszabályi korlátokat, és biztosítják a közös tudásunkhoz és kultúránkhoz való megfelelő hozzáférést. Ezek a kivételek biztosítják, hogy az alkotók szerzői jogai ne kerüljenek összeütközésbe a társadalom egyes konkrét igényeivel. Hozzáférést biztosítanak, lehetővé teszik az alapvető társadalmi intézmények működését, és gondoskodnak a speciális szükségletű személyek társadalmi részvételéről.

Miért fontos a Közkincs?

A Közkincs az a nyersanyag, amelyből új tudást teremtünk és új kulturális műveket hozunk létre. Az egészségesen működő és virágzó Közkincs alapvető fontosságú társadalmunk szociális és gazdasági jóléte szempontjából.

A világ tudásának jelentős része – Diderot Encyclopédie-ája, Leonardo festményei, Newton mozgástörvényei – a Közkincs körébe tartozik. A társadalom folyamatosan újrahasznosítja, újraértelmezi és többszörözi a Közkincshez tartozó javakat, és ezáltal új ötleteket teremt, és új műveket hoz létre. Az új elméletek, találmányok, kulturális alkotások és hasonlóak mind köszönettel tartoznak az előző évszázadok tudásának és kreativitásának.

A Közkincs a digitális korszakban

Az internet korábban elképzelhetetlen mértékű hozzáférést biztosít a tudás és kreativitás digitalizált részéhez. A tömeges digitalizálási erőfeszítéseknek ez a hajtóereje alapjaiban fogja megváltoztatni a kulturális és tudományos örökségvédelmi intézmények szerepét. Az analóg formátumú gyűjtemények digitalizálása új lehetőségeket teremt a megosztásra és a kreatív újrafelhasználásra, melynek segítségével az emberek olyan új módokon tudják közös örökségünket felfedezni és reagálni rá, amelyekhez jogalkotásunknak még fel kell zárkózni. Ezáltal a szerzői jog is kulturális és tudományos örökségünk birtokosai figyelmének középpontjába került. Örökségvédelmi szervezeteinket nemzedékek óta azzal a közfeladattal bíztuk meg, hogy ezen örökséget a polgárok számára felelősségteljesen megőrizzék, és azt mindenki számára hozzáférhetővé tegyék. Mindkét feladatot általában a polgárok – azaz az adófizetők – költségén látják el.

A közös tudásunk és kultúránk megőrzésével megbízott nonprofit örökségvédelmi szervezeteknek különleges szerepet kell vállalniuk a Közkincs részét képező művek hatékony besorolásában és megőrzésében. E szerepük keretében biztosítaniuk kell,

hogy a Közkincs részét képező művek a társadalom minden tagja számára hozzáférhetővé váljanak, a lehető legszélesebb körben elérhetővé téve azokat. Az örökségvédelmi szervezeteknek fontos felismerniük azt, hogy közös kultúránk és tudásunk őrzőiként központi szerepet játszanak a polgárok kreativitásának kibontakoztatásában, és a kortárs kultúra, tudomány, innováció és gazdasági növekedés forrásainak biztosításában.

Ugyanakkor az analóg formátumú gyűjtemények őrzőiből digitális szolgáltatókká való átalakulás óriási kihívást jelent e szervezetek számára. A digitális gyűjtemények létrehozása és fenntartása költséges; a kulturális örökségi szektor ezen új felelősség vállalásához feltehetően nem rendelkezik elegendő forrással. A kormányzati finanszírozók ösztönözhetik vagy kötelezhetik a szervezeteket arra, hogy a tartalmak vonatkozásában kereskedelmi felhasználók széles körének adjanak felhasználási engedélyt, és így termeljenek bevételt.

A köz- és magánszféra közötti partnerségek a nagyszabású digitalizálási tevékenységek egyik lehetséges finanszírozási forrásaivá váltak. A kereskedelmi tartalomgyűjtő oldalak finanszírozzák a digitalizálást, a digitalizált gyűjteményekhez való kiváltságos hozzáférés fejében. Ezek a tevékenységek indokolhatják azt, hogy a Közkincs részét képező művek digitális másolatai felett a lehető legnagyobb mértékű rendelkezési jogot igyekeznek gyakorolni. A szervezetek kizárólagos jogokat követelnek a Közkincsbe tartozó művek digitalizált változataira vonatkozóan, és olyan kizárólagos jogviszonyokat létesítenek kereskedelmi partnereikkel, amelyek akadályozzák a szabad hozzáférést.

Amikor ez a kizárólagosság elzárja előlünk a digitális tartalmat, és gátolja a tanárokat, újítokat és polgárokat az azokhoz való hozzáférésben és azok újrahasznosításában, az örökségvédelmi szervezetek potenciálisan veszélyeztetik fő küldetésüket, és alááshatják felhasználóikkal fennálló kapcsolatukat. Az analóg formában Közkincssé vált műveknek digitális formában is szabadon hozzáférhetőnek kell maradniuk, és az ilyen művek digitalizálásának a nyilvánosság még szélesebb körű hozzáférését kellene eredményeznie, újabb korlátozások helyett. Ahhoz, hogy a kulturális és tudományos örökségvédelmi szervezetek a digitális korszakban is relevánsak maradjanak, a közös tudásukhoz és kultúránkhoz való hozzáférés bővítésére kell törekedniük azáltal, hogy a gyűjteményeikben található művek elsődleges hozzáférési pontjai maradnak. A tartalmak köré kifejleszthetők értéknövelt szolgáltatások anélkül, hogy az analóg formájukban Közkincsnek minősülő műveken kizárólagos jogok követelésére lenne szükség.

Végső soron politikai és szakpolitikai szinten is az a társadalom érdeke, hogy a Közkincssé vált tudás és információ digitalizálásra kerüljön. A digitalizálást követően a tartalomnak szabadon hozzáférhetővé kell válnia, hogy a kreatív vállalkozások, K+F újítók és műszaki vállalkozók arra alapozva ötleteket és a jövőben megszülető alkalmazásokat dolgozhassanak ki.

E Charta célja, hogy egyértelműen jelezze a tartalomszolgáltatók, politikai döntéshozók és a nyilvánosság számára, hogy az Europeana és az Europeana Alapítvány a digitalizált

világban is hisz a Közkincs fogalmában, és meg kívánja erősíteni azt. Ennek érdekében szilárd és naprakész ismeretekkel kell rendelkezünk e nélkülözhetetlen erőforrás jellegéről.

Ha szeretne reagálni az Europeana Közkincs Chartájára, kérjük írjon az info@europeana.eu email-címre.

 pro.europeana.eu

 [@EuropeanaEU](https://twitter.com/EuropeanaEU)

